

Ю Р І Й К О С Т Ю К

дати дніпро- струм висо- кої напруги

Творчий огляд дніпробудівської літератури звертає нашу увагу на цікаве, знаменне явище. Поруч сили-силенної нарисів, оповідань, новель, а надто віршів, розкиданих у період-пресі й виданих окремими брошурами, збірниками, часто-густо низької ідейно-художньої якості, всупереч класово-ворожим теоріям про „публіцистичність“ нашої доби, а відтак неможливість, нібито, створення справді художніх, ідейно-високоякісних творів пролетарського мистецтва, зокрема літературних, ми констатували наявність цілої низки романів, повістей, поем — широких полотен. На них радянські письменники подали широке багатогранне відтворення дніпрельстанівської дійсності, як школи соціалістичного будівництва. Школи, де світові надамєриканські рекорди стають нормою, де виховується нова, передова людина сучасності, герой нашого часу — ударник, що здійснює заповіді Ільіча про електрифікацію, розв'язуючи одно з важливих більшовицьких завдань примусити Дніпро працювати на соціалізм.

До цих широких полотен про Дніпробуд належить і віршований роман — „Дні-про-струм“ — останній твір комсомольського поета Ярослава Гримайла. На цьому творі й маємо намір зупинитися стисло в даній статті.

Радянська читацька громадськість України, а надто читач комсомольський знає свого поета по його перших збірках віршів, як „Вітрила піднято“, „Поезії“, а надто по поемах — „Комуна“ і особливо „Вугільні барикади“. Зокрема юному читачеві Ярослав Гримайло також відомий, як автор багатьох дитячих книжок — „Юні мандрівники або подорож на Дніпрельстан“, „Пісня зарубної машини“, „Що розповіло радіо 1-го травня“, „Під'яремні народи“, тощо, тощо.

Ярослав Гримайло прийшов до української пролетарської літератури, як виразник ідеології тих шарів трудящої молоді села, що потяглася за відбудовного періоду до міста вчитися, працювати. Тої трудящої селянської молоді, що сприйняла радянське місто, як незаперечний факт і активний фактор у розвитку, перебудові села, у побудові цілої соціалістичної системи.

В місті поет потрапив у вишівське оточення, не зв'язане безпосередньо з виробництвом. Це відбилосся на ранній творчості автора роману „Дні-про-струм“ подекуди негативно. В основному радісне, бадьоре, позитивне сприйняття радянського міста в Ярослава Гримайла проходило через призму імпресіоністичного відтворення навколишнього міського життя. Відтворення часто-густо абстрактного, безкровного, через не-обізнання автора з робітничим побутом, виробничим життям-буттям.

Все це обумовлювало його надмірне естетизування, ковзання по поверхні відтворюваних явищ; часто-густо обумовлювало відсутність класової, з погляду пролетаріату, ідейної наснаги твору. Звідси зрозуміла стає і та соціальна безбарвність, анемічність, коли так можна висловитись, деяких ранніх творів Ярослава Гримайла, відсутність часто-густо тенденційності, яку так пропагував Енгельс. Зрозуміле стає те збивання автора на манівці в трактуванні низки явищ класового порядку, поруч досить досконалої, зверхньо дзвінкої, блискучої віршової форми.

Для ілюстрації можна послатися на такі приклади із збірки — „Вітрила піднято“:

„Іще холодні вітру дотики,
Ба навіть клаптиками сніг,
Та вже шовкові і рясні,
Над річкою вербові котики.
Мов безліччю очей, вони —
В біають до сонця:
— Розвесній же!..

Повітря кришталеве свіже —
І хмар бавовняні човни.
І знаєш ти — не сон, не міт
Десь так, за тиждень — зелені трави
Ого зими й зосталося слави,
Що голі гнізда по-між віт“.
(„Вербові котики“, стор. 9).

Ось такими пустопорожніми „Вербовими котиками“ Ярослав Гримайло відкрив розділ — „Відгомін днів“ — перший розділ своєї першої збірки „Вітрила піднято“.

Але вже в цілій низці дальших речей цього збірника, попри всю зверхню аполітичність тематики (зверніть увагу на назви віршів: „Дош“, „Ранок“, „День“, „Вечір“, „Це не мрія“, „На зустріч гони“ та інш.), автор у той чи інший спосіб, у тому чи іншому плані показує своє ставлення до радянського міста. Ось автор відтворює міський день:

„Ший шуміння...
Сонця бризки...
Кроки...
Відгомін пісень..

Теплі руки...
Мужні стиски —
День!
Десь дзєнить..

Гудуть:
Заводи, води,
Криця, мідь,
Дроти!
— На роботу,
— В гори — сходи.
— Над провалями —
Мости!
Гей вугілля
В гирла домен,
Щоби сплави —
Ніби віск!

Про недолю —
Тільки спомин,
Тільки попіл,
Тільки тріск!
Шин шуміння...
Сонця бризки...
Кроки...
Відгомін пісень...
Теплі руки...
Мужні стиски...
День!
(Стор. 12 — „День“).

Або у вірші — „Це не мрія“:

Це не мрія-омана. Не сниться.
Засміятись би в даль золоту!
Я їду вулицями столиці, —
Вчорашній пастух.

На їх сяйво*) я очі жмую,
І тривожно до муру жмусь.
Наступаючи — в густках гулу,
На ноги комусь.

Бо здається. Ось, ось здається,
Розпросторивши муть голубу,
По-між ніг — прогарчить, пронесеться
Автобус.
Та нічого. Я знаю, вбудусь,
Не мені звикати віки.
Через день — ці огні мені будуть
Мов квітки“.

(стор. 17).

„Чи у вірші — „Крез“.

„Облуплений кожух і чоботи порваті...
Але я крез! Ви розумієте, я крез!
Моя душа на вістрях лез
Днів, що незміряно багаті“.
(стор. 19).

Отже вчорашній пастух в облупленому кожусі, порватих чоботях сміливо йде вулицями столиці, як твердим кроком прийшов він до пролетарської літератури. Нехай він ще мружить очі на сяйво лихтарів, нехай тривожно тиснеться на панелі, наступає на ноги перехожих, збентежених, розгублених перед гамірним (на його перше враження) життям міської вулиці, але він тут не чужинець; він прийшов у своє пролетарське місто радянської соціалістичної країни.

Цей вчорашній пастух — крез, найбагатіша людина в світі він бо живе, працює в умовах радянської дійсності, в умовах переможного будівництва соціалізму, „днів що незмірено багаті“, як висловлюється автор. І вже через день ці міські вогні будуть йому мов квітки, цебто такі знайомі, рідні, свої, як ті квітки в степу, з якими виріс він біля череди в своєму незмінному облупленому кожусі, виполосканому дощем, засмаженому степовими сухов'ями.

Та на цьому початку свого творчого шляху Ярослав Гримайло не заглиблюється ще в сіть відтворюваних явищ. І міський день (див. цитований вище вірш „День“) автор від-

* Мова йде про лихтарі, міських вулиць — Ю. К.

чуває поверхово, лише через заводські гудки, через шин шуміння, що вриваються в вікно вишівської аудиторії, через тривожні звістки газет із фронту індустріалізації, на які автор озивається патетичним закликом, але по суті загального характеру:

Гей вугілля
В гирла домен* і т. д.
(Там же).

Дрібнобуржуазна стихія, ці пережитки капіталізму, що знищуються нами в класовій боротьбі, чинять шалений опір наступові соціалізму. Як на один із виявів цього опору, можна вказати на бюрократичну, чиновницьку байдужість дрібного буржуа.

Комсомольський поет Ярослав Гримайло вже на перших порах свого перебування в місті, відчуває цю байдужість; але він ще не вміє натоді відшукати її класового коріння, її справжнього джерела. Візьмемо для прикладу вірш „Радіо“. Глибоко зворушливими, емоційно насиченими фарбами змальовує автор випадок, як на вулиці великого міста авто переїхало хлопчиська, що продавав газету „Вечірнє радіо“.

„Розкидаю якісь лібрето...
Кінчає день свій звичний цикл...
А серед площі кулеметом
Розторохотівся мотоцикл.
Осінь ніч... Осінній дощ...
Осінь сум і шум стокатий...
і привидом в куточках площі:
— „Вечірнє рад!..діо!.. вам дати?“...
.....
— „Вечірнє рад!..діо!..вам дати?“..
Навперейми,
Навперегін —
І у юрбі, мов мишеня те,
Дорослим сливе до колін.
Бензини — чад і перегар —

Мерщій,
Звертай на тротуар.
.....
Та вже не бачу —
...Синій дим...
Таксі...авто... півсвітлий круг...
З розгону зупинився рух.
І потім —
Глухо хтось:
— З дороги...
Понесли трупик...а відтак —
В калюжі теплої ще крові
Лежали:
„Радіо“ й п'ятак*.
(стор. 14-15).

І автор кінчає рефреном:

„Розкидаю якісь лібрето...
Кінчає день свій звичний цикл...
І знову...
Справжнім кулеметом —
Застугонів десь мотоцикл*.
(Там же).

Отже, за автором, з приводу наглої смерті на мить зупинився рух міської вулиці, хтось із натовпу випадкових роззяв кинув репліку — звістку про смерть і далі міський день пішов своїм звичним циклом, байдужий до всіх, як і заклопотаний своєю справою мотоцикл.

Не заглиблюючись у класову суть явища, автор робить поспішні, невірні висновки, розповсюджуючи байдужість обивателя, дрібного буржуа, характеристичне для них бюрократичне, чиновницьке ставлення до людей, до навколишнього світу, на ціле радянське місто. Цей же самий мотив — скаргу на байдужість, зустрічаємо й у вірші „Жебрак“, хоча він і знаходиться далеко від першого, десь наприкінці другого розділу збірки „Вітрила піднято“. Тут на фоні байдужого, невідомого, — куди, звідки — шаленого руху автомобілів —

„Гергоче місто — день і ніч
З печаллю радість віч-на-віч...
Лови і не проморгує!..
... І знає він¹⁾ єдину річ
Ані надій, чи теплих стріч —
П'ятак —
І стіни моргу!
.....
Холодна ніч, холодний брук,
Обламки ніг, обрубки рук:
— Копійку,

Сестри,
Браття!
І день над ним, що чорний крук,
В екстазі ран, в екстазі мук —
І дикого прокляття..
.....
На кожному кроці — де не йду —
Я бачу тінь його бліду,
У темну муть простерті руки,
Й жагучі вигуки розлуки“.
(стор. 71).

І не домислюючись до суті спостереженого соціального явища жебрацтва, як родимих плям капіталізму, не усвідомлюючи соціалістичні шляхи знищення цих плям через класову боротьбу пригноблених проти гнобителів аж до встановлення диктатури пролетаріату й знищення класів взагалі, автор, розгублений, у розпачі вигукує:

„Коли ж прийдеш, щедротно зливний,
О, часе той, о часе дивний,
Могутності і ласки повинь,
У кожного спитаєш — хто він...
Той лікар, та всесильна мати,
Загоїш рани і утрати.
Коли жажнемо, як мерця
В сльозах у розпачі лица...“.
(Там же).

Цей от розпачливий вигук — коли ж ти прийдеш... соціалізм? — характеристичний для раннього Грицайла тою мірою, якою він показує тиснення на поета дрібнобуржуазної ідеології. Саме дрібнобуржуазний елемент, захоплений виром революції, часто-густо пасує перед труднощами будівництва соціалізму. Як відгомін, як наслідок впливу дрібнобуржуазної стихії — слід розглядати вірш „Жебрак“ Ярослава Гримайла. У цьому віршеві автор не піднявся на рівень передових ідей своєї доби в осмислюванні відтворюваних явищ, не піднявся над тим старим, по коліна в якому, за Леніном висловлюючись, ми стоїмо, будуючи нове. Тому автор у цьому

¹⁾ Жебрак — Ю. К.

конкретному випадку не побачив паростків нового, соціалістичного життя, не показав у даному віршу шляхів до нього, що йдуть через жорстоку класову боротьбу пролетаріату й усіх трудящих, за проводом більшовиків, проти буржуазії. Не бачачи цих шляхів до нового, автор не кличе у цитованому вірші до боротьби, до нових перемог, конкретно хоча б і в справі знищення жебрацтва, цього соціального лиха, породженого капіталізмом. Навпаки автор сам уподібнюється жебракові, обіцяючи чекати на соціалізм, на той прийдешній, як його уявляє автор — дивний, щедротний зливний час:

„Коли ж?.. Руками в простір вкляк
Серед шляху, що той жебрак,
Я ждатиму і день і ніч —
Тебе зустріти віч-на-віч!“
(Там же).

Отже, і вірш „Радіо“, і вірш „Жебрак“ свідчать, про нерозуміння від Гримайла, на тому етапі його творчого шляху, класової суті обивательської, дрібнобуржуазної байдужості, чиновницької черствості й бюрократизму, чий характеристичні риси автор помилково переносить, ще раз підкреслюємо, на все радянське місто, на кожного міського мешканця. Ці наші висновки підтверджуються ще й такими рядками з вірша Ярослава Гримайла „На зустріч гони“...

„На зустріч гони...
Гони й верстви...
Як світлоокі голуби.
О! любі!
В місті — не зачерствів —
До вас шляхів —
не погуб'їв“.
(стор. 23. Підкреслено мною — Ю. К.)

Отож за раннім початкуючим Гримайлом виходить, що кожен мешканець міста дістає печатку обивательства, бюрократизму, черствості, як правило, і що він є з цього правила виняток. Тут на Гримайлові безперечно відбився негативний вплив ідеології дрібно-буржуазної інтелігенції, для якої характеристичне протиставлення свого індивідуального я — юрбі, навколишньому оточенню, в даному разі радянському місту.

„Поезії“ (збірка друга), видана накладом видавництва „Молодий Більшовик“ 1931 р., належить до цього ж періоду творчості Гримайла, що й „Вітрила піднято“. Цикл віршів, об'єднаний у розділі „Між іншим“ другої збірки поезій, чи не найхарактерніший зразок імпресіоністичної творчості раннього Ярослава Гримайла. Для зразка цитую цілий вірш із тільки що згаданої другої збірки Гримайла — „Поезії“:

„Вийшов ранком.
Зелено...
Свіжо...
Я но...
З цвіла яблуна —
Над самим ганком —
Та т к весело!
Та так ясно!“
(стор. 26).

Автор, як бачимо, не ставить у вірші якихось проблем чи що; він нотує, пасивно споглядаючи, своє перше враження з нагоди наступу весни.

Ось ще зразок:

„Цлий день сьогодні команду:
„Авт“
„Гол!“
Виїздили командою —
Грати у волейбол.
Купалися з дівчатами (у трусах)...
Ловили м'яча на воді...
Яка краса,
Коли всі молоді!
І які межі, і які віхоли?..
А від сонця — світло - жмурно...
(Коли назад їхали...
Трішки —
Журно...).“
(Там же, стор. 30).

Стислими імпресіоністичними мазками передає автор свій настрій, свої враження від виїзду волейбольної команди за місто. Тут у наведених прикладах немає думки. Автора вона не цікавить. Головне подати враження, як раптово воно сприйнялось, не едати настрої, як раптово він з'явився. Таке настановлення доречі, — одна з найхарактеристичніших рис імпресіонізму, цього стилю декадентської буржуазної літератури в епоху імперіалізму. Та в самій тенденції ігнорування ідейності художнього твору виявлялася певна ідеологія, саме ідеологія буржуазних письменників — імпресіоністів. На цю сторону питання не звернув достатньої уваги Ярослав Гримайло, беручись використовувати імпресіонізм, як буржуазну спадщину.

Але було б неправильно розглядати творчість Ярослава Гримайла цього періоду (1926-30 рр.), як і творчість кожного письменника, абстраговано, відірвано від тодішньої конкретної дійсності соціалістичного будівництва, від розташування на той час у країні Рад класових сил і зокрема на ділянці мистецтва, літератури. 1925-30 р. р. — це роки закінчення відбудовної доби, це вступ країни Рад у смугу реконструкції, в період розгорненого соціалістичного наступу по всьому фронту.

Опір класового ворога розгортанню, наступові соцбудівництва на ділянці художньої літератури в той час виявився в низці конкретних ідеологічно-ворожих творів. Так 2/XII 28 року закінчив свій фашистський роман — „Робітні сили“ М. Івченко (роман вийшов друком 1929 року); на цій ділянці припадає публікація в періодичесі й вихід окремими збірниками поезій Косяченка, Фальківських, Плужників і їм подібних.

І цілком зрозуміло, що в конкретно-історичних умовах тодішнього стану літературно-мистецького фронту на радянській Україні, творчість Я. Гримайла, ідучи в фарватері пролетарської літератури, була бадьорим струмком того могутнього, пробудженого жовтневою революцією, джерела пролетарського мистецтва — самих глибинних шарів трудящих мас.

Своїм в основному чітким, пролетарським настановленням, поезії Ярослава Гримайла не тільки вигідно відрізнялися, з погляду тогочасного ідейно-художнього рівня пролетарської літератури й розташування класових сил на цій ділянці, від занепадницького скигління правих елементів, замаскованого й відвертого — буржуазного, дрібно-буржуазного крила українських письменників, — вони були їм цілковитою протилежністю.

Разом із тим, у процесі використання буржуазної спадщини, перед Ярославом Гримайлом постала загроза некритичного засвоєння імпресіонізму. Загроза ця виявилась у тенденції механічного перенесення всіх імпресіоністичних засобів декадентської поезії загниваючого капіталізму в його найвищий імперіалістичний стадії до арсеналу засобів відображення радянської дійсності. Це не могло не відбитися, певною мірою, негативно на дійовій пізнавальній стороні Гримайлових поезій. Конкретно це виявилось (вище вже було наведено низку зразків поезій) лінією пасивного, споглядального відображення дійсності, певною тенденцією об'єктивізму в ставленні автора до відтворюваних явищ, а то й окремими спробами ігнорування організації подаваного у творі матеріалу (Див. збірку — „Поезії“ стор. 26, 30 тощо) в напрямку виразного висловлення художніми засобами певної, чітко окресленої, позитивної, з погляду пролетаріату, ідеї.

Але коли буржуазна, дрібно-буржуазна частина поетів, письменників, що у відбудовний період, на початку періоду реконструкції, відсиджувались на позиціях „внутрішньої еміграції“, безапеляційно застосовували, культивували, продовжували далі розвивати модернізм і всілякі інші буржуазні ізми, користуючись із них для негативного освітлення радянської дійсності, заперечення цієї дійсності і ствердження своїх класових інтересів, — пролетарська література, і зокрема в особі Ярослава Гримайла, як одного з її численних представників,

ішла у справі використання спадщини минулого лінією опору. Вона, ця лінія полягала й полягає в критичному, за лєнінським розумінням, використанні буржуазної спадщини. Ярослав Гримайло використав в основному вірно (попри відзначені вище окремі помилки) у процесі своєї творчої роботи періоду 1926—30 р. р. імпресіоністичні форми, засоби відображення дійсності для ствердження певних думок, певної, чітко окресленої ідеї, для доведення їх до свідомості читача. (Див. вірш — „З церкви знімають дзвони“ — зб. „Поезії“). Це все докорінно суперечить принципам імпресіонізму, як стилю буржуазної літератури доби імперіалізму.

Подібне критичне ставлення поета, письменника до спадщини минулого спричиняє не голу деформацію буржуазного стилю, в даному випадку — імпресіонізму. Воно спричиняється до відбирання, до органічного перетравлювання в творчій лабораторії пролетарського поета, письменника певних художніх засобів буржуазного стилю на базі революційного світогляду пролетаріату. Воно спричиняється, в процесі творення пролетарських мистецьких речей, до створення нової якості вірша, оповідання, п'єси, роману тощо, до виявлення, відтак, нових, досі незнаних рис пролетарських творів. Отже до створення елементів нового стилю пролетарського радянського мистецтва.

У подальшій своїй поетичній діяльності, Ярослав Гримайло — автор віршу „Жебрак“ не дотримав слова, „зрадив“ дрібнобуржуазний ідеал пасивного чекання, жебрання соціалізму. Далі комсомольський поет Ярослав Гримайло зростав у конкретній роботі бригад ЦК ЛКСМУ по боротьбі з проривами соціалістичної промисловості у боротьбі за суцільну колективізацію радянського села, і знищення куркульства, як класу. Поет перетворювався на активного, безпосереднього учасника революційної практики робітничого класу.

Ось чому такі пізніші твори Гримайла, як „Комуна“, „Вугільні барикади“, круто вгору пішли лінією переборення помилок, хиб попередньої творчості.¹ Через вищезгадані поеми Гримайло підійшов до розв'язання такого складного завдання, як широке художнє полотно про будівництво гідро електро-велетня на Дніпрі — роман „Дні прострум“.

Ми навмисне, хоча в коротких рисах, зупинилися на творчості Ярослава Гримайла, що передувала творові „Дні-про-струм“. Коли ми хочемо дослідити, куди прийшов Гримайло у романі „Дні-про-струм“, мусимо знати, звідки в ній вийшов, куди прямував.

Роман „Дні-про-струм“ — віршований твір про Об'єднане Дніпрівське будівництво, розрахований товаришем Гри-

¹ Поемам Яр. Гримайла я присвячую окрему статтю — Ю. К.

майлом на три томи. Досі вийшов друком перший том, що поділяється на п'ять розділів зі вступом і прологом.

У вступі, чи як автор зве його „Замість вступу, або: кілька зауважень, ніби з історії“, Гримайло кепкує з тих писак, що приступаючи до художнього відтворення Дніпра, будівництва на ньому, захоплюються лише наці налістичною романтикою порогів, запорізької Січі, як про це автор зауважує:

Словом — без переборів, —
Лірику з усього виціджують,
Геть до:
„Ой на горі
Та й жінці жнуть...“
(стор. 4)

Потому автор короткими штрихами знайомить читача з історією проєктів, ще за часів царату, про перетворення порожистої частини Дніпра на судоплавну, крах їхній і врешті — стисло про суть проєкту проф. Александрова, здійснення якого завдячене більшовикам, Жовтневій революції 1917 року.

„Проектували гребель по кілька — так:
Підмочимо трішечки кожного пана...
Та від дум,
від дерзань тих — однак,
Тільки сміх та омана.
Не допомгла ото й кількість — праці тій.
Поміг —
сімнадцятий,
Що розколов, як надвое, віки —
Конкретніше: біль-шо-ви-ки!“
(стор. 8).

і кінчає автор свій „Замість вступу“ так:

„Коли ж вас цікавить детально цей розвиток —
З боку історії чи економіки —
Раджу:
прогляньте дечий томики
Наукових,
у справі цій
розвідок.
А я,
від історичної дальності,
від коротких оцих інформацій —
Переходжу,
сказати б,
до спеціальності:
До живих —
боротьби і праці“.
(стор. 10).

Отже, ці, тільки но цитовані рядки, дають нам право робити висновки, що автор вважає за основний задум свого роману історію „боротьби і праці“, — відтворення героїки праці в умовах класової боротьби за будівництво велетнів

першого п'ятирічного плану — Дніпрокомбінату, ДніпроГЕС/у, як виконання заповітів Леніна про індустріалізацію та електрофікацію Країни Рад.

Що це саме так, потверджує пролог до роману „Дніпро-струм“. Пролог подає образ Леніна (це один з кращих зразків відтворення проводиря світового пролетаріату В. І. Леніна, у художній формі, що досі існує в радянській літературі), зустріч розмову інженера Вінтера — теперішнього академіка, Начальника Об'єднаного Дніпрівського будівництва.

Пролог закінчується святкуванням десятиріччя ГОЕЛРО 1930 року, святкуванням перемоги виконання й перевиконання ленінського плану електрофікації, якого Ленін по праву називав другою програмою партії.

Роман починається приїздом трьох інженерів узимку 1926-27 року до німецької колонії Кічкас на Дніпрі для проведення геодезичних робіт, — підготовних робіт для будівництва Дніпрельстану. З цих інженерів звертає на себе увагу Гурин — радянський фахівець, що нещодавно закінчив ВИШ, і Крук, — спеціаліст старої школи виробничо-технічної інтелігенції, з поведінки видно — вороже настроєний проти радзлади. Тут у першому розділі з'являються також два тубільці Кічкасу — німці Макс Гох — крамар та Карл Гранд — майстер.

Розділ другий знайомить нас з початком робіт на весні 1927 року. Прибуває з усіх кінців робоча сила на Дніпрельстан. З'являються конкретні особи: Артамон Бондарев — голова артілі грабарів, водолаз Стріпетов, комсомолец Гриша Абчук, Уляна. З'являється секретар місцевого Кічкаського партосередку Ніцин. З інж. техперсоналу Віталій Сазанов — „гідротехнік поет“, як характеризує його автор; Лис — виконроб, що мав у минулому якісь темні зв'язки з інженером Круком. Тут же згадується дівчина — листоноша, про яку мріє гідротехнік Сазанов. Цей образ листоноші, як видно, далі буде розгортатися автором у плані збірного типу позитивного героя нашого часу — молодого будівника соціалізму комсомольця — ударника. Листоноша являє з себе прообраз ударниць Дніпрельстану типу Жені Романько, Олі Дудченко, Марії Жукової тощо.

Розділ III майже цілком присвячений дискусії — вирішенню питання поміж нашими радянськими інженерами (Гурин, Льовин), і консультантами фірм: американської, — Купер і К^о (Містер Товву) та німецької — Сіменс Бав-Юньйон, про принцип будівництва перегаток на Дніпрі.

Окремими фрагментами в розділі четвертому Гримайло знайомить читача з дальшим розгортанням будівництва. Тут винахідництво робітниче — (Гриша Абчук — комсомолец із Шатурки), будівництва нових допоміжних підприємств, як лісо-завод, ЦММ (Центральні Механічні Майстерні) тощо. З'явля-

ються на кону майстер ЦММ Невзоров. У цім же розділі подано малюнок побуту „самстрою“ (саморобні халупки грабарів і сезонників взагалі) зокрема народження дитини, над яким замислюється комуніст інженер Гурин:

„Який його шлях?
і яка його доля —
Того, що роди ься тут серед поля
В вирі борні і надхненої праці
Вкупі із велетнями, що поля ці
Перегрунтують з верхів до основ —
В іншій сутности фарб і свастик,
далеко раніше, ніж яке будь „воно“
Зуміє, без хиб, дві літери скласти.
Коли з Дніпробудом торуючи путь.
Велет за велетнем.
путь не нарізну...
Струмись потужного соціалізму —
В бутність —
порожисту нині —
ввімкнуть „“
(стор. 71-72).

І врешті, п'ятим розділом — урочистими закладами Дніпрогесу 1927 року 8-го Жовтня, автор кінчає перший том роману — „Дні-про-струм“.

Оскільки за о'єкт нашої статті є лише перший том роману, а всіх томів має бути, як вище вже про це зазначено — три, зрозуміло, що жодна дійова особа автором до кінця ще не доведена, тому й нами до кінця не може бути прослідкована. Жодна дійова особа роману не розгорнена навіть більш-менш широко. Це бо завдання було, за планом автора, подальших двох томів цього твору. У першому томі автор ввів читача в курс справ б, дівництва. Отже, й ляйтмотив, так би мовити, цього першого тому, класова боротьба — примусити Дніпро працювати на соціалізм — розпочинається, розпочалася. Тому й радянський інженер Гурин, і старий спец із шкідницькими намірами — Крук, і комсомолец-винахідник Гриша Абчук, як і низка інших персонажів, аж до листоноші й новонародженої дитини на „самострої“, усе це не випадкові, за задумом автора, хоча деякі, у першому томі й епізодичні, ще невиразні постаті. Вони, очевидно, з дальшим розгортанням будівництва в романі, мусять постати перед читачем на весь зріст, як його активні діячі, керівники, учасники.

Роман „Дні-про-струм“ не має одної загостреної сюжетової лінії. Сюжет цього твору розгортається повільно, багатьма лініями, тому на всьому першому томі лежить деякою мірою відбиток певної статичності в розгортанні взаємодій персонажів. Це трапилось, як і переважаність роману надмірною кількістю персонажів, через загальну хоробу багатьох радянсь-

ких письменників. Вона полягає в тенденції, за всяку ціну, часто-густо коштом зниження якості художньої продукції „об'ять не-об'ятное“, охопити все, аж до ЦРК, хоч він і багато інших речей, справ і явищ, зовсім не стоять у плані розгортання дії, розпочатого автором твору. Цьому сприяла й та частина вульгаризаторів од критики, що культивувала аналізу твору радянського письменника з погляду, — чого в ньому нема. Це не значить, що на матеріалах діяльності Церобкоопу, не можна написати хорошої більшовицької речі, — про робітниче постачання, наприклад, яка викрила б і обличчя класового ворога, — що намагається шкодити й на цій ділянці, показала б і криву зросту забезпечення, поліпшення культурно-побутових умов робітництва, трудящих СРСР, і кращих ударників ентузіастів реконструкції побуту, виконання промфінплану і т. д. і т. ін. Врешті суть справи не в самому матеріалі, хоча ми й застерігаємо від ставання на шлях недооцінки у виборі типової, для певної доби, тематики. Суть справи у тлумаченні його від автора з рівня передових більшовицьких ідей нашої доби, в умінні вилуштити з низки емпіричних, часто-густо випадкових фактів, провідні тенденції, основні, типові елементи, створити з них типову постать, типове явище, типові, яскраво-окреслені для них конкретно-історичні обставини. Ось це й є одна з основних рис соціалістичного реалізму — стилю, за створення якого на даному етапі бореться пролетарська радянська література.

Коли з цього погляду підійти до роману „Дні-про-струм“, відразу впаде в вічі негативний вплив вищезгадуваної хороби низки радянських письменників, хоча вона й не зачепила цього твору глибоко. Ярослав Гримайло взявся до відповідального завдання — відтворити в художньому творі Дніпробуд. Але Дніпрівське будівництво таке велике, багатогранне своїм життям, що жоден письменник в одному творі ніколи його всього не охопить; та це й не потрібно, це була б фотографія, а не художнє відтворення дійсності. Отже автор пішов лінією вибору насамперед тематичного матеріалу. Автор правильно зробив, обравши шлях змалювання Дніпробуду через відтворення „живих — боротьби і праці“, як про це заявляє він сам у своєму передньому слові до роману — „Замість вступу, або: кілька зауважень, ніби з історії“. Саме в процесі класової боротьби, у процесі соціалістичної праці, на будівнанні таких велетнів першої п'ятирічки, як Дніпрельстан — Гримайло взявся докзати радянському читачеві дійсність соціалістичного будівництва, відтворити народження, зріст нової, соціалістичного типу, людини, одночасно з народженням, зростом ДніпроГЕС/у. Та авторові потрібні не тільки боротьба, праця, як такі, в абстракції, а й активні учасники цієї класової боротьби, цієї праці, що перетворюється в умовах радянської дійсності, за висловом тов. Сталіна,

з тягара, за який її раніш вважали, на „справу честі, справу слави, справу відважності й героїства“.

Ось цих саме учасників боротьби та праці автор обрав надто велику кількість і перевантажив ними роман зовсім не на користь художньому творові. Автор кидається від одного персонажа до другого й перед ним постає загроза, у процесі дальшого розгортання дій роману, частину персонажів просто розгубити на півдорозі. І це буде єдиний вихід, щоб звести в романі кінці з кінцями, коли автор не візьметься за ґрунтовну переробку першого тому в напрямку, насамперед обмеження кількості, звуження кола дієвих осіб цього твору.

Коли ми підійдемо до роману „Дні-про-струм“ із відомої Енгельсівської вимоги, висловленої в листі до німецької письменниці Міни Кавтської, то побачимо, що в цьому творі тенденція до індивідуалізації персонажів, до змалювання кожної постаті, як типу і як певної особи,—певною мірою виявлені. Подібні тенденції свідчать, безперечно, про наявність у романі „Дні-про-струм“ поодиноких елементів стилю соціалістичного реалізму. Останній, як відомо, не впав і не впаде десь із неба, а як процес твориться й буде створений пролетарською радянською літературою на базі здобутків п'ятнадцятирічної повоєнної революційної літератури Союзу Рад, літератури пригнобленого пролетаріату капіталістичних країн і максимального критичного засвоєння мистецької спадщини минулих поколінь суспільства.

Персонажі роману „Дні-про-струм“, яких можна схематично об'єднати в одну групу за спільною рисою—негативним ставленням до будівництва Дніпрельстану,—вийшли з під пера автора більш типізовані, індивідуалізовані; вони більше і типи й особи. Ось вам крамар Макс Гох:

„Голос у Макса —
лагідний грім.
Любить Макс —
вино і рибу.

Має Макс —
крамничку, дім
І чудову садибу“.
(стор. 26).

Макс Гох стріляє в радянського інженера Гурина, автор передає переживання цього крамаря:

„І як воно трапилось
(думав не раз),
Вдача у нього здавалося, чесна...
Сума яких же кривавих образ
Руку до вбивства піднесла?
Та поряд думок тих —
тихі, ясні,—
Як в туман оповивши свідомості доли
Мрії його —
ті, що навть ві сні
Не покидали ніколи...
Гойдалась, плвли із Дніпрових вод...
Од них, мов ті струни, дзвеніли нерви.
... Зразу крамничка.
А там і завод...

Рибно-консервний..
І от революція.
Згинь ти провалом!
І на аркуш надій — тільки втрати
клякса.
Та цього недосить.
Та цього їм мало!
В податках
В воді —
Утопити Макса!
Ну, як не стріляти.
Ну, як тут не бити їх.
Безштанків,
Гнобителів!“
(стор. 38-39).

На першій лекції в Кічкасі про Дніпрельстан, Гох уже запитує — „як би в Німеччину переїхати“; він з ненавистю, на яку тільки здатний дрібний приватник-крамар, стріляє в радянського інженера Гурина, що приїхав будувати Дніпрельстан. Але тільки блиснула Гохові маленька надія розбагатіти в умовах будівництва Дніпрельстану —

„А от заробітки, дай боже, завжди ті,
Що маю їх нині...
(Поміж лошок,
Тирсою й ряднами вкриті,
Стоять батареї пляшок)“.

(стор. 39),

як він уже залишає думку про виїзд до Німеччини, не зважаючи на те, що його мучить вічне: „а що коли бачив хтось“, що він (Гох) стріляв у радянського інженера Гурина.

Так само чітко, хоча й нерозгорнуто ще (це справа дальших частин роману) подав автор Карла Гранда з його грамофоном, піснею „Розлука“ й професійною зацікавленістю, тягою майстра до виробництва на Дніпробуді.

Особливо ж вдалося Гримайлові відтворити характер дрібно-буржуазного інтелігента — гідротехніка Віталія Сазанова. Ось уривки з біографії Сазанова в його власних спогадах од нудьги на інженерно-технічній нараді про принципи побудови перегаток греблі Дніпрельстану:

„Дні одходять...
одходять...
і вже, як на клич.
Одгукнулось минулого багатоліття...
І от вам стоїть —
не Віталій Аркад'євич,—

А:
клаповухенький, шустрий Вітя.
„Вітя... — говорить мама йому —

Маленька, кругленька, тепленька
мама...
І крізь давнини оболонку й пільму—
Проходить життя в усіх його зламах.
Батько красивий. Груди півколом...
(Юність у армії —

потім біолог)
Далекий політики і тривог її
Оддавши звичайному дань:
Крім мами й біології —
Любив Вітиних нянь“.

І нижче:

„А Вітя?
Що ж Вітя — одна у них вісь —
Тільки крути,
Площину вибирай їй.
Учився в гімназії. Ріс.
Кутив в убиральні.
Потім,
за тими ж укладами й звичками,
почато і юности стаж.
Любов,
і з такими смішними косичками...

Ревнощі.
Фулянки,
Пляж...
Трішки поет —
(залежно від настрою).

Гідротехнія,
Муздрама...
От і вся політика.
І так було затишно, просто, ясно, і.
пригнано гвинтик до гвинтика“
(стор. 50—51).

Кількома штрихами Ярослав Гримайло зумів показати, як на долоні — всю мізерність дореволюційного життя української дрібно-буржуазної інтелігенції, заколисаної тишею мі-

шанського Києва, спокоем Лаври, як це підкреслює сам автор (див. стор. 51).

Та ось вибухнула революція 1917 року. Повстав робітничий Київ:

„І на! Завихріло. Чиймись руками —
Київ струснуло з Подолом і
передмістями.

Шинелями.
Мітингами.
Бр. невиками.
Багн. тими вістрями...
Він —
Доля його проста й тривожна, як...

Знаєте анекдоту:

„Где здесь (ік)
сторона противоположная?“
Вулиця рівна, каштанів ряд.
— Та ген де! Рукою навпроти йому.
Він:
„А там, обратно, зтєсь — говорят..
Не пойму, брат, (ік) никак не пойму!“
(стор. 51—52)

Ярослав Гримайло виявляє тут свій не абиякий хист, і величезний, супроти попередньої його творчості, зріст ідейно-політичного, художнього рівня. Стисло, кількома рядками мистецьки виконаного вірша, автор правдиво, художньо переконливо, з марксо-ленінського погляду політично вірно, відтворив двоїсту природу дрібної буржуазії, класову суть її хитань, її участь і місце в пролетарській революції.

„Рада.
Махно.
Арсенал.
І — (чиймись руками)
Піднесло усе ж до ось цих звитяг:
Тиждень крутився з більшовиками...
Навіть шинелю вд. г.
І раптом білі. Труси. Арешти.
Зрадник?

Навіщо! Навіщо дико так?
Жаху нелюдського слів не знайдеш ти,
Скільки зі слізьми гарячими викотав.
І, коли було ясно — смерти павук
З сільця свого виповзе вір чи не вір.
В цивільні до камери...
Привид чи Крук?
Знайомий його викладач-інженер.

„Віталій Аркад'євич —
(тоном улесливим)

До справи,
запевнив,
ви неналежні, а
Щоби ще ствердити, — дайте
адреси їм.
„Однак, арештованих — Гольдмана й
Лежнева“.

„Однак, арештованих...“
Біри не йняв.
Та сонце у вікна — так тепло, так
пишно...
І їх розстріляли...
Другого дня —
Коли він на волю вийшов...“
(стор. 52—53)

Але одгреміли громи громадянської війни. Країна Рад вступила в смугу мирного будівництва соціалізму. Що робить дрібно-буржуазна інтелігенція типу Сазанова?

...„І от вам чесного спеца девіз:
Наркомам — політика.
Нам — робота!
І чесно
(звичайно, пей термін, хоча ми
знаємо, тут безкритично внесено)
Він працював

днями, вочахи —
Інколи навіть з піднесенням.
І врешті, як викуп за все, що
могло —
І було за днів тих: без ґрунту і
виходу —

З чесністю праці
і чубом на лоб
на заклик газет будувати приїхав.
Знайомі з дитинства:
Дніпро і ці кучі мовчазні,
Розмах робіт (тільки силу
розкачай).

Захопили до в'ршів,
Захопили до спазмів —
Його поетичну вдачу“
(там же).

Та ми знаємо, що помилялася та частина буржуазної, дрібнобуржуазної виробничо-технічної інтелігенції старої школи, яка не перейшовши одверто на бік радянської влади, висувала „пресловутий лозунг“ „Наркомам — політика. Нам — робота“. Стаючи, таким чином, у позу нейтральної соціальної групи в класовому суспільстві вона, власне, в умовах переможного будівництва продовжувала створювати ілюзії про свою позакласовість.

Класова боротьба продовжується, хоча й прибирає в країні рад, за умов мирного будівництва соціалізму, інших форм, ніж це було в часи громадянської війни. Отже точиться вона, й на такий ділянці соцбудівництва, як Дніпробуд, куди тягнуться зі шкідницькими намірами запеклі вороги диктатури пролетаріату, радвлали, типу і женера Крука, типу куркуля-отамана аргілі грабарів — Артамона Бондарева тощо. Це починає відчувати Сазанов, як тільки но активніше включається він у практику соціалістичного будівництва, віч-на-віч стикається з класовим ворогом цього будівництва, конкретно Круком:

„І знову ця зустріч.

Ця зустріч.

Цей привид.

Цей тоном улесливим скривлений рот.
І (руки чийсь) уже владно тягли від
Спокою до:

підозріння і турбот.

Хто він тепер? Цей, що його

викривив?

Навіщо згадав...

провів ці дві лінії:

„Крім того, що двох —

пам'ятає —

викрили

Життям зобов'язав і ви взагалі мені...“

Престорога для чого мені така?..

Ще й оцей д. скусийний трикут.

Невже бо якась політика

Й тут?“ (п. дкреслено мною — Ю. К.)

(стор. 53—54).

Нейтральний спец Сазанов починає усвідомлювати, що від політики ніде не сховаєшся, отже, очевидно, треба обов'язково ставати на бік того чи того класу. Звідси автор може сміливо, цілком діалектично розгорнути далі перед читачем шлях, у процесі участі в соцбудівництві дрібнобуржуазного інтелігента Сазанова — типового представника старої школи виробничо-технічної інтелігенції — до усвідомлення суті класової боротьби, до усвідомлення ролі пролетаріату, як гегемона пролетарської революції, до повороту на бік радянської влади, до переходу на рейки пролетарської ідеології.

Менше вдалі вийшли з-під пера авторського персонажі, що в тій чи тій мірі виявляють себе, як прихильники Дніпрельстану. Візьмемо, насамперед, постать радянського інженера Гурина, що йому чи не найбільше уваги приділяє Гр. майло з-поміж інших персонажів першого тому роману „Дніпро-струм“.

Перед тим, як знайомити читача з цим героєм свого ро-

ману, автор виголошує цілу декларацію про свою творчу мету, своє розуміння створення героя нашої доби.

... „Бо справа у тому, це не лубок,
Що напере ото звикли його ви
Бачити й знати, з кроку в крок,
З абстрактною схемою дум і розмови.
Так, не лубок той —

червоний по вінця, —
Що грає сьогодні в романах —
партиїця,
А їх міжряддя сухотних поем
гукає єдине:

„Ми б'ємо!

Ми йдем“!

Гурин —
даруйте нам цей сюрприз —
Має з „відомими“ де в чім грань.
Гурин людина,
людина із
Вузлом своїх нервів і почувань.
І от цю людину, по власному праву,
Я й подаю: як складну й цікаву“.
(стор. 56).

Отже, Ярослав Грумайло виступає цілком свідомо проти літфронтівського схематизму, проти червоного лубка, ура — барабанного пафосу, ходульності персонажів, за витворення живої — класової людини, „людини із вузлом своїх нервів і почувань“.

Грумайло показує Гурина, як представника відсталих шарів робітництва. Тому, не зважаючи на те, що Гурин син шахтаря із відомої шахти Марії, не зважаючи на те, що до 14 років уже працював на териконі, з 14-ти за коногона, потім за робітника на заводі, де —

„Крім освіти (здобув невелику) —
Довідався він про піда ля і партію.
Отож був свідомий своєї мети —
Идучи у п'ятнадцятім на фронті“.
(стор. 57).

все ж до пролетарської революції 1917 року він не прийшов по-більшовицькому загартований, не прийшов із цілком складеним пролетарським світоглядом:

„Фронті цілковито сторінка нова.
Шлях його, включно до революції,
Остільки складний, що всі слова
подати його, шаблону і куді.
Єдине скажу —

він, як прапора ніс,
Грудьми розтинючи зграї ворожі,
Ві у незламну що —

соціалізм
Негайно постане в цім бездорожжі.

„Лише б розквитатись —

Жбурнути сторчка

Петлюру з України,

З Сибіру Колчака“!

І от „розквитались“. Чого ж іще
треба?

Звавалось,
розбито останню загату.
І — прошу...
знайомтесь.

Так звана непа.

Непа!

За мрії.

Зі кров у відплату!
Та не ж глузування, пощо? Оцей
дар кому?

До того ясного дороза де будь яка?

І Гурин запив — по-старому

шахтарському —

До останнього гудзика“.

(стор. 57—58)

З наведеного прикладу перед нами постає образ Гурина, як представника відсталих шарів робітництва, на яких негативно позначився вплив дрібнобуржуазної стихії. Вплив, що виявився в тенденції ура-революційної непосидячості, забі-

гання наперед, намагання перестрибнути через певний історичний етап розвитку пролетарської революції, з метою найскоршого досягнення бажаної мети — соціалізму; вплив, що виявився в тенденції капітуляції перед труднощами соцбудівництва, в нерозумінні нової конкретно-історичної обстановки. Звідси в Гурина нерозуміння, неприйняття непи, неприйняття, від якого, за автором, на заводі його протверезили розтрата, шкідництва класового ворога.

„Він зрозумів. Зрозумів нутром —
ую глибину цієї думки простої:
Фронт не закінчено.

Всюди ще фронт.
Справа лише у відмінах зброї.
А звідсіль логічність ось цього

маршруту:
За XIII з'їздом, чуючи клич його,

Гурин подався до Інституту.

Конкретно: енергетичного.

І в двадцять п'ятому маємо факт:

Гурин ізнову боець на фронтах.

Фронтах будівництва. Крізь ризик
залізу

До цього додавши: соціалізму“.

(стор. 58).

Слід відзначити, що ми скептично дивимось на метаморфозу Гурина в трактуванні автора, а саме його ідеологічний злам у поглядах на розвиток пролетарської революції, як наслідок психологічної реакції на заводські розтрата, шкідництва, як наслідок підсвідомого урозуміння нутром глибини простої більшовицької думки — „фронт не закінчено, всюди ще фронт. Справа лише у відмінах зброї“, цебто усвідомлення левінського твердження — „класова боротьба продовжується; вона тільки змінила свої форми“. (Ленін — з промови на з'їзді РКСМ 1920 року). Тут автор „Дніпро-струму“, безперечно, завинив перед об'єктивною дійсністю, висуваючи своє суб'єктивне, помилкове розуміння перозброєння Гурина, переборення впливу дрібнобуржуазної ідеології, як наслідок психологічних зламів у підсвідомих сферах. У той час це в житті відбувалось і відбувається насправді, як процес жорстокої тривалої класової боротьби більшовицької партії в справі відвоювання відсталих шарів робітництва з-під впливу класового ворога, як процесу революційної переробки їхньої (відсталих шарів) свідомості.

Ярослав Гримайло поставив перед собою відповідальне завдання — відтворити в романі процес народження, зростання нової людини нашого часу з одночасним зростанням, розгортанням будівництва Дніпрельстану. Зокрема автор хотів показати це читачеві на розгортанні образу радянського інженера Гурина. Автор, як ми вже зазначили, подає Гурина представником відсталих верств робітничого класу. В дальшому розгортанні подій роману має бути відтворено його перетворення, у процесі класової боротьби, на загартованого більшовика, зростання його в передову людину сучасності — ударника.

Але в наданні Гуринові від'ємних рис автор занадто вже

переборщив. Об'єктивно, Гурин в автора перетворився на типового дрібного буржуа. Справді, коли Ленін говорив, що „дрібний буржуа неминуче, в усіх країнах і при всяких політичних комбінаціях хитається між революцією й контрреволюцією. Він хоче визволити себе від утиску капіталу й укріпити своє становище, як дрібного власника“ (Ленін — „Перемога кадетів і завдання робітничої партії“ 1906 рік, том VII) то це ленінське твердження є класична характеристика суті гідротехніка Сазанова, чию двоїсту дрібнобуржуазну природу блискуче в художній формі відтворив Ярослав Гримайло. Пролетар, що робить помилки в наслідок впливу класово-ворожої ідеології, є все ж пролетар. Пролетар, що цілковито відбиває класово-ворожу ідеологію, виявляє суттю своєю, прикладом двоїсту дрібнобуржуазну природу, не є вже пролетар; він — дрібний буржуа. Цього не розуміє автор. Тому в нього радянський інженер комуніст Гурин, із походження робітник-шахтар, задуманий автором, як образ відсталого прошарку пролетаріату, що в умовах соцбудівництва зростає в передового пролетаря — в більшовика, зроблений фактично за одним зразком із дрібно буржуазним інтелігентом Сазановим. Тому в персонажі Гуринові борються два Гурини, тому йому ввижається, що „Гурин Гурина стріляти веде“ (стор. 64). У цьому Ярослав Гримайло пішов лінією найменшого опору.

Такого ж характеру помилки припускається автор у відтворенні партійного проводу, ролі комсомолу, всієї робітничої молоді на Дніпрівському будівництві.

Щоб показати читачеві більшовицькі зразки непримиренної боротьби проти правого опортунізму, Гримайло геть увесь партпровід на першому етапі розгортання будівництва Дніпрельстану робить правоопортуністичним, гадаючи заперечити його в подальших частинах роману командирів на Дніпробуд витриманих парткадрів, та вихованням на місці нових. Ця операція авторова тим більше звучить в романі для нас непереконливо, що діям персонажа Ніцина — секретаря партосередку, головного представника партпроводу Дніпробуду, які автор кваліфікує, як правоухильницькі, не дано потрібної політичної мотивації, не розкрито перед читачем класових пружин його (Ніцина) правоопортуністичної практики.

Щоб показати читачеві зразки відданої боротьби комсомолу, робітничої молоді за більшовицькі темпи виконання, перевиконання будфінплану, опанування складних механізмів, опанування провідних професій на основі розгортання соціалістичних форм, метод праці, ударництва та соцзмагання, автор свідомо пішов шляхом ігнорації, при відтворенні першого періоду будівництва Дніпрогесу, висвітлення участі в цьому будівництві

тієї самої дніпрельстанівської організації ЛКСМУ, що за свою віддану працю та боротьбу нагороджена орденом Леніна.

Отож у читача за романом складається вражіння, ніби перший етап розгортання будівництва Дніпрельстану, що проходив загалом успішно, відбувався за участі тільки інженерно-технічного персоналу під місцевим правоопортуністичним партпроводом. Таке відтворення процесу соцбудівництва розходить ся не тільки з локальною дійсністю Дніпробуду. Воно розходить ся взагалі з типовими обставинами будівництва соціалізму, революційної практики робітничого класу СРСР.

Також певною мірою негативно відбилася на романі „Дніпро-струм“ поспішність у написанні, на вимогу видавництва, цього твору до пуску Дніпрогесу. Звідси подекуди мовна, стилістична строкатість, менше дбання, проти попередньої творчості, за шліфування, відточування рими, образу; недостатне використання для характеристики персонажів мовних багатств дніпрельстанівського робітництва, з його майже десятком національностей, різними соціальними групами, різнобарвними діалектами, як і взагалі використання фольклорного матеріалу, специфічного, характеристичного для новобудови в конкретно історичних умовах успішного виконання в чотири роки першої п'ятирічки радянської України.

Перед кожним пролетарським, радянським письменником стоїть невідкладне бойове завдання наполегливої більшовицької боротьби проти класового ворога, що чинить шалений опір розгорнутому соціалістичному наступові. Стоїть завдання боротьби проти класового ворога, що чинить опір, і боротьби за цілковите витравлення будьяких решток впливу на себе його ідеології.

За раннього періоду творчого шляху Гримайла ці впливи, як ми вище дослідили, виявлялись лінією не завжди критичного використання імпресіонізму, як стилю декадентської буржуазної літератури. Це призводило в окремих випадках до схематичного відображення революційної радянської дійсності. Роман „Дніпро-струм“ наочна ілюстрація того, як автор пішов лінією переборення попередніх хиб, помилок своєї творчості. І реалістичний струмок у пізніших творах Гримайла переростає на виразну реалістичну тенденцію.

Неухильне здійснення постанови ЦК ВКП(б) з 23 квітня 1932 року про перебудову літературно-художніх організацій забезпечує всі можливості творчої роботи, ідейно-художнього зросту письменників, що підтримують платформу радянської влади і прагнуть брати активну участь у процесі соціалістичного будівництва. А вимоги до пролетарської радянської літератури, у світлі завдань другої п'ятирічки, набагато збільшились. Задоволити ці вимоги, піднести радянське мистецтво на незрівняно вищий щабель його дійовості, як активного

знаряддя класової боротьби за цілковите знищення пережитків капіталізму в економіці та свідомості людей і перетворення всіх трудящих на будівників безкласового соціалістичного суспільства протягом другої п'ятирічки — почесне, відповідальне завдання кожного радянського письменника.

Роман „Дні-про-струм“, виконаний у плані, задуманому автором, буде великої ідейно-художньої вартості твір української пролетарської літератури, що відтворюватиме пафос соцбудівництва першої п'ятирічки в конкретно-історичних умовах будівництва світового гідро-електровелетня — ДГЕСУ імені Леніна на Дніпрі. Перша частина роману „Дні-про-струм“, розглянута в даній статті, являє з себе, як ми вище дослідили, цікавий, але необроблений, ще сировинний матеріал із окремими випадками негативного впливу до кінця непоборених помилок попереднього творчого шляху поета. Перша частина „Дні-про-струму“, що оце видана окремою книжкою, є суттю чорнові намітки до майбутнього роману, але такі, що й у цьому своєму первісному начерку являють собою значну ідеологічно-мистецьку вартість, великий крок автора вперед проти його попереднього творчого доробку.

Взявшись за ґрунтовну переробку написаного, Ярослав Гримайло може й повинен дати широке полотно пафосу соцбудівництва на матеріалах класової боротьби за побудування Дніпрогесу.

Дати твір „Дні-про-струм“ високої ідейно-художньої напруги—таке завдання автори.

новини літерату- ри і мистецтва

У пленум оргкомітету всеукраїнської спіл-
ки радянських письменників

до з'їздів прийти з
великими літератур-
ними здобутками

Призначений на вересень 1933 року всесоюзний з'їзд радянських письменників перенесено на травень 1934 р. Причини? Про них і говорив при відкритті пленуму голова оргкомітету всеукраїнської спілки радянських письменників тов. Кулик.

виступ на пленумі голови орг-
комітету С. Р. П. У. т. І. ю. кулика

По перше — наступний з'їзд матиме величезну політичну вагу не лише з погляду ролі, що її він відіграє в розвитку радянської літератури, але і з погляду міжнароднього. СРСР — країна будованого соціалізму — стає справді всесвітнім центром культури, мистецтва, літератури, забезпечуючи бурхливий їхній розвиток і перетворюючи їх на справу мільйонних мас. Отже, готуючи з'їзд, ми повинні зважити цю обставину. А це вимагає краще підготуватися до нього, поповнити порядок денний такими питаннями, як питання про інтернаціональне значення радянської літератури, вагу її в літературі світовій.

По друге, порядок денний з'їзду був блідий щодо творчих питань нашої літератури. На ньому стояло досі тільки питання про драматургію. Тим часом виникла конечна потреба значно поширити коло творчих питань, що їх має обговорити наступний з'їзд, зокрема треба обговорити стан нашої поезії, роботи з новими кадрами. А це й собі вимагає відповідної підготовки й опрацювання до постави цих питань на з'їзді.

По третє — ми повинні далеко більше уваги віддати літературі всіх братніх народів СРСР, що бурхливо розвивається і вимагає допомоги.

Всесоюзний оргкомітет СРП ухвалив внести до порядку ден-

ного з'їзду кілька доповідів республіканських оргкомітетів. До готування цих доповідів треба залучити найширші письменницькі кадри, а це є безпосередній обов'язок оргкомітету.

Такі основні причини, що спонукали оргкомітет відкласти з'їзд.

За час, що минув від історичної постанови ЦК ВКП(б) з 23-IV-1932 р., наша радянська література набагато зросла, збагатилася рядом нових повноцінних ідейно-насичених і високохудожніх творів. Але цих досягнень не досить. Художня література не може відставати від великих завдань, що їх покладає на неї переможний розвиток соціалістичного будівництва. Отже, обов'язок усіх радянських письменників — найповніше використати час, що лишився до з'їзду, щоб прийти до нього з новими великими здобутками. Порядком готування до з'їзду треба ширше розгорнути творчу дискусію, краще й докладніше обговорити питання соціалістичного реалізму, роботу з молодими кадрами масового літературного руху. Треба бо визнати, що оргкомітет не досить працював над цими питаннями. Заклопотаний часто-густо питаннями матеріально-побутового порядку, він послабив увагу до питань творчих. Треба цю хибу тепер виправити.

Зрештою одне з найважливіших завдань, що стоїть перед нашими письменниками в готуванні до з'їздів, це усунути все ще наявні елементи їхньої ізольованості, обмежування колом фахових інтересів, ввімкнути їх до загального річища боротьби робітничого класу і колгоспних мас.

Останній пленум оргкомітету Всеукраїнської спілки радянських письменників відбувся в січні 1933 р. За цей час відбувся ряд найважливіших подій, що впровадили ґрунтовні зміни до загальної обстанови в країні, а відтак і для роботи письменників. Вказівки тов. Сталіна на січневому пленумі ЦК і ЦКК, постанова ЦК ВКП(б) з 24 січня, величезна допомога, подана від ЦК ВКП(б) українській партійній організації, зміцнення проводу її озброїли цілу КП(б)У, піднесли її на рішуче виправлення серйозних помилок, припущених за останні 2—2½ роки у роботі на селі, в національно-культурному будівництві, на подолання відставання України.

Великі наслідки, дійдені за цей час по всіх галузях нашої будівної роботи, позначилися безперечно і на літературній діяльності. І тут розгортається виправлення серйозних хиб, припущених в наслідок послаблення класової пильності, що всіляко використали в своїх інтересах контрреволюційні буржуазно-націоналістичні елементи, які пробралися до письменницьких лав і по-дворушницькому чинили свою підлу, підризну роботу (Яловий). У цьому, в послабленні революційної пильності — провина радянських письменницьких кадрів на Україні, в цьому провина і оргкомітету.

Отже, основний висновок, що його треба зробити з цієї науки — це ще вище піднести революційну пильність, озброїтись умінням вчасно викривати нові підступні маневри класово-ворожих недобитків. На це ширше треба розгорнути критику і самокритику в лавах письменників, невтомно підносити їхній ідейно-політичний рівень. Тільки на цій основі піднесуть вони на вищий щабель свою творчість, зроблять її справді гідною нашої великої доби — доби соціалістичної реконструкції.

виступ секретаря цк КП(б)У
т. м. попова

Перенесення з'їзду, даючи більше часу, щоб краще його підготувати, покладає на письменників велику відповідальність. Цю відповідальність радянського письменника перед партією, робітничим класом, перед цілим соціалістичним будівництвом підкреслив у своєму виступі на пленумі оргкомітету секретар ЦК КП(б)У тов. М. М. Попов, що його пленум зустрів у бурхливими оплесками.

— Ми, — говорив тов. Попов, — переживаємо тепер найсприятливіший час для потужного піднесення й розгортання всіх творчих сил і творчої праці радянської літератури на Україні. УСРР за зміцненням проводом ЦК КП(б)У починає наближатися до того, щоб посісти своє місце серед передових республік Радянського Союзу. Починає відходити в минуле сумний період відставання і проривів останніх 2—2½ років.

Соціалістичне сільське господарство України, яке ще недавно відставало, — тепер на піднесенні. Певну ролю відіграв тут добрий урожай, але головна причина не в ньому. Ми маємо безперечний злам в усій нашій роботі над соціалістичною перебудовою сільського господарства і це є, насамперед, наслідок більшовицького виправлення минулих помилок, наслідок реалізації вказівок ЦК ВКП(б) і тов. Сталіна, наслідок величезної допомоги від цілого СРСР, наслідок ґрунтовної перебудови всієї роботи КП(б)У. Це є наслідок посилення більшовицької боротьби проти контрреволюційних, націоналістичних елементів, проти ворогів, дворушників, що, нахабно пролізши до наших лав, зривали нашу роботу. Вони пролазили до колгоспів і радгоспів, до культурних установ, на всі ділянки нашого ідеологічного фронту, пролізли і до лав радянської літератури. Ми розгромили і продовжуємо далі нещадно громити ці елементи в непримиренній, більшовицькій боротьбі на два фронти: проти великодержавного, російського шовінізму і проти українського націоналізму, що посилився останніх років.

Цей розгром ворожих сил їхні спільники за кордоном, зокрема в окупованій польським фашизмом Західній Україні, намагаються тлумачити, як „похід проги української культури“. Вони бо під українською культурою розуміють буржуазний націоналізм, шовінізм. Усупереч шаленому цькуванню Радянської України і нашої політики ми й далі розгортатимемо рішучий наступ проти буржуазно-націоналістичних недобитків. Ми й далі рішуче перемагатимемо буржуазні впливи на українську радянську літературу, викорінюватимемо з неї розкладницькі традиції винниченківщини, які ще деякою мірою залишилися навіть серед частини письменників, що вважають себе за радянських. І в цій боротьбі, в нашій далішій творчій роботі ми допоможемо нового бурхливого піднесення української радянської культури, зокрема літератури. Це піднесення відбуватиметься на гранітному тлі наших успіхів у соціалістичному будівництві, під прапором пролетарського інтернаціоналізму, братерської співпраці всіх народів Радянської України і цілого СРСР.

Величезні події відбуваються нині в українському селі. Розгортаний нами переможний соціалістичний наступ ламає всі труднощі й перешкоди, трощить усі ворожі сили, які ще не склали остаточно своєї зброї, і яких ми б'ємо на кожному кроці. Попереду ще велика боротьба, але є вже злам, і наслідки його позначаються на всіх ділянках нашого соціалістичного будівництва. Радянські письменники України повинні усвідомити, яка величезна праця стоїть перед ними, і взяти найактивнішу участь у боротьбі, що розгортається нині на ланах, в колгоспах і радгоспах, на наших підприємствах проти решток і недобитків класових ворогів. Вони повинні відобразити в своїх творах, показати цю боротьбу і тим мобілізувати на неї маси нових бійців за соціалізм, збільшити сили тих, що борються.

Український фашизм за кордоном і його недобитки, агента всередині країни, мобілізують всі свої сили під контрреволюційними гаслами — відірвання України від СРСР. Він робить останні спроби віддати трудящі маси України на поталу імперіалістам. Він мріє передусім про допомогу від німецьких фашистів — катів німецького пролетаріату, що їх добре пам'ятають ще з 1918 року робітники й селяни України. Наша країна досить могутня й міцна, щоб дати нищівну відсіч ворогові і з заходу і зі сходу. Обов'язок радянських письменників ще більше зміцнювати цю могутність країни Рад, допомагати підносити її обороноспроможність, викривати підступи ворогів і виховувати через свої твори мільйонні маси в дусі постійної готовості їх до оборони наших здобутків.

Отже, найближчий період — перед всесоюзним і всеукраїнським з'їздами радянських письменників — має стати періо-

дом нового блискучого розквіту української культури, літератури, як і культури та літератури всіх народів України та цілого СРСР. Він має стати періодом дальшого зміцнення Радянської України, як невід'ємної частини СРСР, зміцнення сил міжнародної пролетарської революції!

**з'їзд перенести, краще
підготуватися**

Товариші Іван Ле, Міл'єв (АМСРР), Юхвід (Криворіжжя), П. Панч, Хазан (Чернігів), Фефер, що виступали на пленумі, повнотою схвалюючи й приєднуючись до вказівок т. Попова, потверджували правильність постанови оргкомітету про перенесення з'їзду письменників на пізніший строк, щоб використати цей період для кращої й розгорнутої підготовки до нього.

Іван Ле висунув пропозицію поповнити порядок денний всеукраїнського з'їзду доповідями про літературу нацменшостей на Україні. П. Панч говорив про потребу підвищити художню якість творів, про незадовільний стан з критикою. Тов. Фефер підкреслив потребу піднести інтернаціонально-виховну роботу серед письменників, рішуче поліпшити переклади. Зокрема т. Фефер зобов'язався до з'їзду перекласти на єврейську мову низку найвидатніших творів українських письменників.

Виступи літературної молоді з Криворіжжя, Чернігова, АМСРР показали велике зростання масового літературного руху, нових кадрів радянської літератури, а водночас потребу більшої уваги й допомоги їм від старіших, кваліфікованих письменників.

Серйозній критиці піддано на пленумі незадовільну роботу видавництва, передусім ЛІМ'у, що дуже затягують видання письменницької продукції. Надто підкреслювано запізнення виходу журналів, які втрачають через те свою актуальність.

В. Поліщук у своєму виступі спробував був визнавати деякі з припущених ним останнього часу, як він каже, „зрів", але зробив це незадовільно.

**виступ закультпропу цк кп(б)у
т. кілерог**

З великою промовою виступив на пленумі зав. культпропу ЦК КП(б) У т. Кілерог. Він поставив перед радянськими письменниками України, як основне їхнє завдання:

— Піднести нашу літературу на рівень чимраз більших вимог, що їх подає до неї соціалістична доба.

Відзначивши потребу подолати відставання письменників від цих вимог, т. Кілерог говорить про неподільний зв'язок

радянської літератури з усім процесом соціалістичного будівництва. Передреволюційних часів література була привілеєм невеличкої купки людей касті. Жовтнева революція створила передумови, щоб перетворити літературу на справу всіх трудящих. Ми створили ці передумови і тепер мусимо їх реалізувати. Ентузіастів індустріалізації, соціалістичної перебудови села ми повинні зробити і ентузіастами боротьби за розвиток радянської літератури — найнасиченішої ідейно літератури в цілому світі.

Відповідно до цього зростають і вимоги до радянського письменника. Насамперед це — політична цілеспрямованість його творчості. По-друге — висока ідейність її, як бойової літератури класа, що бореться і пермагає. По-третє — висока художня якість. Помилку робить той, хто відриває чи протиставляє один одному ці основні елементи творчості радянського письменника, який, тільки найщільніше поєднуючи їх, може йти врівень з поставленими перед ним завданнями.

Письменник повинен висвітлювати, відбивати в своїх творах те, що найбільше хвилює маси бійців за соціалізм. Тільки така література відповідатиме вимогам робітничого класу. Звідси виникає потреба по-новому поставити питання про участь масового читача у творчому процесі письменника, про зв'язок із ним. Одне з центральних питань, що стоять перед радянським письменником — це питання про відображення більшовицької правди і виховання нею. В цьому — основа соціалістичного реалізму. Більшовицька правда — це не тільки віддзеркалювання сьогодишнього дня, а вміння бачити й показувати наше завтра, грандіозну перспективу наших перемог.

Треба бачити й труднощі, які є на шляху письменницької роботи, в перебудові її. Не зліквідовано ще остаточно наслідків минулої груповщини. Не всі письменники зрозуміли, що гасло — „працювати по-новому, в нових обставинах“ — цілком стосується і їхньої роботи. Не завжди письменники мають достатню і теоретичну, і професійну підготову, щоб правильно розібратися в складних умовах нашого будівництва, провадженого в запеклій класовій боротьбі. Не завжди вміють протистояти ворожим націоналістичним впливам. Треба нашим письменникам у цьому допомогти: Отже, питання роботи з письменниками, виховання їх стоять якнайактуальніше. Над цим має працювати оргкомітет. Треба їх обмірковувати і на наступному з'їзді.

Тов. Кілерог ставить далі низку практичних завдань, що над ними треба працювати оргкомітетові й письменникам у процесі готування до з'їзду. Це проблема — письменники і театр, участь письменника в кіно. Збільшити увагу до

дитячої літератури, щоб вона стала справою не поодиноких, а всіх письменників. Краще вивчати і більше допомагати літературі нацменшостей. Перетворити „Літературну газету“ на бойовий орган готування до з'їзду, щоб вона справді порушувала, обговорювала і ставила всі творчі питання радянської літератури. Поліпшити роботу літературно-художніх журналів. Щоб вони друкували кращі твори раніше, як їх видадуть окремим накладом. Рішуче треба підтягти літературну критику, що відстає, а в зв'язку з цим — ширше поставити завдання підготовки кадрів для літератури, роботи з молодими письменниками.

Радянська Україна наближається до того, щоб з честю вийти на своє місце серед передових республік СРСР. Тепер — найсприятливіший час для дальшого могутнього піднесення української радянської літератури, яка повинна посісти почесне місце серед літератури народів Союзу Рад.

Пленум оргкомітету схвалив пропозицію президії про перенесення всеукраїнського з'їзду радянських письменників на квітень 1934 року, з тим, щоб час, який залишився доти, максимально використати на кращу підготовку до нього, залучивши до активної участі в цьому найширші письменницькі кадри і трудящі маси.

Поповнений і зміцнений новими силами оргкомітет має до цього одразу таки взятися.

Отже, до роботи!

академічне видання творів Т. Г. Шевченка

У березні наступного року Радянська Україна відзначатиме 120-річчя з дня народження великого поета-революціонера Т. Г. Шевченка. За проводом ЦК КП(б)У Наркомос уже розгорнув підготовні роботи, щоб належно відзначити пам'ять поета. Поруч недавно проведеного конкурсу на кращі проекти пам'ятника Шевченкові Наркомос, спільно з інститутом Т. Г. Шевченка, розпочинає академічне видання Шевченківських творів.

Досі на Україні не було організовано повного академічного видання творів поета-революціонера. Це сталося через те, що попередній провід Наркомосу не віддав належної уваги цій справі, передавши її групі людей, які потім виявили себе, як одверті контрреволюціонери, українські буржуазні націоналісти, що не в їхніх

інтересах було видати докладно опрацьовані, в академічному виданні зібрані, всі твори великого поета-революціонера.

Тепер Наркомос за проводом ЦК КП(б)У, очистивши інститут Т. Г. Шевченка від буржуазно-націоналістичних елементів, організує повне академічне видання Шевченкових творів. Годі доводити, що це видання має величезну культурно-політичну вагу.

Щоб якнайкраще провести всю організаційну роботу і забезпечити академічному виданню високоякісне наукове опрацювання, при інституті Т. Г. Шевченка організовано 4 спеціальних сектори, які й працюватимуть над науковим розробленням усіх матеріалів до академічного видання Шевченкових творів.

Видання складатиметься з 10 томів. I і II томи становитимуть поезії Шевченка в усіх варіантах і з науковим коментарем.

III і IV томи складатимуться з російських поем, драм та повістей Шевченка з відповідними статтями та науковим коментарем. V том становитиме щоденник Шевченка і автобіографію. VI том міститиме листи Т. Г. Шевченка і щоденник. У VII том увійдуть малярські твори Шевченка; у VIII — архівні матеріали та документи про Шевченка; IX — мемуари та згадки про Шевченка і X том — бібліографія.

Усе видання буде здійснене протягом двох років — 1934 — 1935. Перші два томи (поезії) і VII том (малярські роботи) мають вийти найпізніше в березні-квітні наступного року.

Інститут Т. Г. Шевченка вже розгортає роботу коло добору матеріалів для академічного видання. Уже створено ряд бригад наукових працівників, які опрацьовують і систематизують матеріал до видання. Спеціальна група фахівців-мистецтвознавців обробить багату малярську спадщину Т. Г. Шевченка. В Шевченківському музеї та галереї при Інституті концентруються всі автографи та малярські твори Шевченка. У жовтні ц. р. в Шевченківській картинній галереї буде зосереджено понад 600 його малярських творів та всі автографи, що є на території СРСР.

За ухвалою НКО УСРР, в бібліотеці інституту Т. Г. Шевченка буде сконцентрована повна збірка всіх видань Шевченкових творів різними мовами, а також вся література про нього. Це дасть змогу справді науково і ґрунтовно опрацювати повне академічне видання творів великого поета-революціонера.

До роботи над виданням Шевченкових творів Наркомос залучив висококваліфікованих наукових працівників і науковий молодняк.

Над академічним виданням працюватимуть такі товариші: В. Коряк, М. Новицький, З. Гуревич, Г. Каганович, Довгань, Єрохін, Йосипчук, Бурачек, М. Доленго, П. Колесник, А. Шиян, Радлов, Козаченко, Ф. Ернст, О. Ведмицький, Мірза-Авак'янц, Є. Кирилюк, М. Сайко.

Керувати роботою бригад над готуванням академічного видання покладено на Е. Шаблівського. Йому також доручено скласти популярну

брошуру про Шевченка до 120 років з дня народження Шевченка.

Загальне редагування академічного видання Шевченкових творів провадитиме редколегія в складі: В. П. Затонського, А. А. Хвилі та І. Ю. Кулика.

пам'ятник поетові революціонерові

Успіх останнього конкурсу на пам'ятник Т. Г. Шевченкові забезпечує повну можливість почати негайне будівництво пам'ятників поетові — і в Харкові, і в Каневі.

У Харкові роботи над будівництвом розпочнуться вже найближчого часу. Над остаточним оформленням проєктів пам'ятника за вказівками урядової комісії працюють такі скульптори, художники та архітекти: Чайков (Москва), Манізер (Ленінград), Сінайський (Ленінград), Кричевський та Меркуров (Київ та Ленінград) і Страхов (Харків). Остаточний строк здачі проєктів — 10 листопада.

Підготовчу роботу до будівництва пам'ятника в Харкові вже почали. В міському саді, де будуватимуть пам'ятник, обладиється майстерні оброблення каміння. Камінь видобуватимуть в кар'єрах на Волині, де його оброблятимуть лише начорно. Остаточну оброблятимуть у Харкові. Тут таки в майстернях його й поліруватимуть. В міру оброблення каменю його складатимуть для постаменту пам'ятника. Постаць пам'ятника виллють з бронзи в Ленінграді. Завищий пам'ятник буде 12 метрів.

Пам'ятник Каразіну, що знаходиться на місці будівництва, мають перенести на вулицю Вільної Академії проти Державного університету, фундатором якого був свого часу Каразін.

повне видання творів Стендала російською мовою

Ленінградське кооперативне видавництво „Время“ видає повне зібрання творів Стендала. Це буде перше повне зібрання творів російською мовою. Редагує видання професор А. Смірнов. Перший том вийде найближчого часу.

Уперше російською мовою у цьому виданні вийде автобіографія Стенда-

ли „Життя Арні Брюнара“ і „Записки Егоїста“. Цікаво, що Стендаль не випускав цих творів за життя і заповів видати їх через п'ятдесят років після смерті, тобто 1880 року. У цих романах-автобіографіях Стендаль олює то і рішуче висловив своє ставлення до аристократії та єзуїтів.

Повне зібрання творів письменника вийшло у Франції років з десять тому. Його здійснювали безпосередньо з рукописів. Російське видання роблять з останнього французького видання. Зібрання творів Стендаля вийде на 14 томів.

„вольная русская поэзия“

Ленінградське Видавництво Письменників випускає велику книгу „Вольная русская поэзия“, де зібрано підільну політичну поезію 50—80 рр. минулого століття (збірники Герцена й Огарьова, вірші з Нецаївських збірок, пісні учасників процесів 500 і 193, вірші землевольців та інших). Передмову дали Г. Лелєвич та М. Друскін.

китайські класики

До видавничого плану Академії Наук СРСР на 1934 рік внесено видання китайських класиків. Вийде 13 книг. Здебільшого всі твори перекладають російською мовою вперше.

масове видання творів роман-роллама

Здешевлене видання творів Ромен Роллана випускає видавництво „Время“ (Москва). В першому томі — „Жан Кристоф“ (перші три частини). Передмову до видання дав автор, а вступні статті М. Горький, А. Луначарський та С. Цвейг.

радянські письменники чужоземними мовами

Видавництво робітників закордону в СРСР видає західними й східними мовами найвидатніші твори радянської художньої літератури. Вже вийшли: „Цемент“ — Ф. Гладкова, „Тихий Дон“ — М. Шолохова, „Лесозавод“ — А. Караваєвої, „Гидро-центр“ — М. Шагінян, „Станиця“ — В. Ставського, „Бруски“ — Ф. Панферова, „Разгром“ та „Последний из Удэг“ — Фа-

деева, „Волудая ось“ — Ільєнкова та інші.

Найближчого часу вийдуть: „Поднятая целина“ — М. Шолохова, „Непавиість“ — І. Пухова, „Кара-Бугаз“ — К. Паустовського, „Я люблю“ — Авдеєнка, книги нарисів С. Третьякова, Галіна й інших.

Так само видавництво почало готувати шоститомник творів М. Горького німецькою мовою. Вже вийшла з друку „Мать“. Незабаром вийде роман „Дело Армонович“.

Щоб закордонний робітник мав більшу змогу обізнатися з радянською літературою, видавництво випускає серію невеликих книжок, оповідань і повістей в „Малой художественной серии“.

Видавництво накреслило зв'язатися з оргкомітетами ре публік Союзу, щоб налагодити видання кращих творів письменників народностей СРСР.

п'єсу ю. смолича на нову держ. нового театру

П'єсу Юрія Смолича „По той бік серія“ ставить держ. Новий театр в Москві. Режисер Ф. Каверин. П'єсу театр продемонструє на кінці листопада. Цю п'єсу так само беруть до постанови кілька українських театрів.

Слід відзначити дбайливе ставлення московського театру до постанови п'єси. Її опрацьовано в цілковитому контакті з автором. Театр від початку розроблення п'єси тримає з автором найщільніший зв'язок. Нашим театрам не завадило б зважити на цей момент, бо часто густо вони беруть п'єси, навіть не сповіщаючи автора про це.

„інтеграл“ івана ле російською мовою

„Інтеграл“ Івана Ле найближчого часу виходить у виданні ОГІЗ в перекладі російською мовою П. Зенкевича.

письменники за роботою

М. Рильський працює над циклом поезій „Літо“. Тематика — нове село, новий побут, нова психологія. Розробляє план музичної драми „Марина“; далі редагує й перекладає з чужоземних мов: Стендаля „Червоне й чорне“ (для ЛІМ'у), „Мізантроп“ та

„Міщанин-шляхтич“ — Мольєра (для „Молодого Більшовика“). Закінчив переклад „Орлеанської діви“ — Вольтєра.

В. Чечвянський здав до друку у видавництво „Літ“ збірку вибраних гуморесок на 10 аркушів. У видавництві „Радянська Література“ цими днями виходить збірка нових гуморесок під назвою „Нещасні“. Влітку разом з режисером В. Скіяренком опрацював ревію на 7 картин „Булі в таборі“ з життя Червоної армії. Драмгурток Н. Артюшка демонстрував ревію на Червоноармійській олімпіаді самодіяльного мистецтва частин УВО. Окремі сцени з ревію виставляють різні частини Червоної армії. Між іншим кілька картин ревію демонстрували учасниками автоперебїгу Москва-Кара-Куми, коли вони гостювали в Чугуєві.

Ю. Р. Вухналь закінчує комедію „Загібел, Ти ана“. Накладом видавництва „Радянська Література“ виходить збірка сатиричних новел „Таємні мадам Пищи-Мухи“. На Жовтєві свята в харк. музкомедії підєписав Ю. Вухналь „Арапі—муз. Ю. Мейтуса, постава М. Крушельницького, художник В. Мєлєр.

О. Соок закінчує книжку поезій та прози „Електроні“. Видавництво „Радянська Література“ здає книжку поезій під назвою „Фрагменти“ (поезії р. р. 28-29). Опрацьовує повість на т. му: життя села до революції й його піднесення за наших часів.

В. Штанґей працює над книгою нових новел з тематики—боротьба за соціалістичну власність, народження нової людини, партійне ставлення до роботи та ролі політвідділів в соціалістичному будівництві села. Книга вийде накладом в-ва „Радянська Література“. Це ж видавництво в серії бібліотеки „Радянська Література“ випускає книжку Штанґєя „Один день“.

П. Загоруйко. Вийшов з друку роман „Передостанні бої“ на тему революційних боїв на Зах. Україні. Працює над романом для видавництва „Література й мистецтво“ на тему громадянської війни на Україні.

Остап Вишня працює над циклом новел про роботу політвідділів з МТС.

Я. Ковальчук закінчив роман „Свинарі“. Тема роману—боротьба за

соціалістичне тваринництво. Закінчив великий нарис „Начполіт“, де змальовує роботу в тваринницьких радгоспах.

М. Дукін здав видавництву „Молодий Більшовик“ книгу новел „Бригадир Рубан“. Закінчив три новели про нову родину в колгоспі для масової бібліотеки видавництва „Радянська Література“. Кілька новел друкує Партвидав в збірнику до XVI роковин Жовтня. Видавництво „Молодий Більшовик“ випускає оповідання Юхим Туркай“, а ЛІМ в масовій бібліотеці друкує дві новели — „Дід Тополя“ й „Смерть“.

Фріц ґєнкєрт про становища письменників у Німєччині

„Німєцькі письменники що не належали до письменників робітничого класу, мовчать. Щодо тих, які залишились в самій Німєччині, це зрозуміло. Але більшість з них і зокрема найславетніші, як от Г. Гауптман, брати Манн, Еміль Людвіґ і ін. ліберальні божки німєцького Олімпу—вибрались за кордон і мовчать собі. Між ними нема і одного, щоб, як Лев Толстой свого часу, одкрив би рот і сказав: „Я не можу мовчати!“ Це походить також з того, що їх менше лякає фашизм, ніж пролетарська революція.

Революційне письменство після Гітлерового перевороту ще слабо себе виявило. Невсім нішим письменникам пощастило уникнути фашистського пєкла. Багато з них сидить разом з пролетаріатом по в'язницях. Небагато з тих, кому довелося кинути Німєччину, пощастило вже зробити собі життя безпечним поза її межами. Жах пережитого ще зв'язує їх творчість. Багато з них голодує по містах чужих країн. Те, що вони пишуть, того не візьмуть буржуазні видавництва до друку, бо це—заклик мас до революційного повстання, до знищення фашизму через пролетарську революцію. А пролетарі не мають коштів, щоб їм допомогти.

Зі зростом нової хвилі революційного піднесення під проводом комуністичної партії Німєччини, знову зростає і її пролетарська література. (З не надрукованої передмови до збірки новел німєцьких пролет. письменників).

В-во „Література і життя“ розгортає роботу

В-во ЛІМ останнім часом почало розгортати свою видавничу роботу. Недавно стверджено видання бібліотеки колгоспника, куди увійшли кращі твори українських письменників, російських та українських класиків, а також намічено виустити низку творів для широкого читача.

З бібліотеки світової класики вже з'ясувалося до друку „Дон Кіхота“ — Сервантеса, „Робінзон Крузо“ — Дефо, „Декамерон“ — Бокачіо. В четвертому кварталі підуть у друк „Фауст“ — Гете, „Гаргантюа і Пантагрюель“ — Рабле, „Божественна комедія“ — Данте, „Іліада“ — Гомера та повна збірка „Українських казок“. Ця бібліотека вийде в прекрасному оформленні, з ілюстраціями. Поширюватимуть її за передплатою.

Одночасно ЛІМ почав роботу над виданням повної збірки творів М. Горького. Редакційна колегія збірки складається з т. т. Кілерога, Алексеева і Щупака. В четвертому кварталі у друк піде три томи.

Редакційна колегія утворена так само і для видання вибраних творів Салтиков-Шедріна. Виходити вони почнуть з січня 34 року. В збірці будуть кращі твори великого сатирика. Видання це розраховане на шість томів. Редагують збірку Б. Ліфшиць, М. Новицький, Л. Ахматов та Д. Галушко. Найближчого часу здають до друку два перші томи.

Поруч цього виходить великий роман французького письменника Стендала „Червоне й чорне“, а в січні вийде роман „Італійські хроніки“. У виробництві книжки: Новкова-Прибоя „Сусима“, Панферова „Бруски“, Бредела „Розенгофштрассе“ і „Параграф, що боронить власність“, Марфіна „Штурм Есена“, Дос-Пасоса „Три солдати“, М. Горького „Мої університети“ і „Мати“.

У в-ві „радянська література“

В-во „Радянська література“ розробило тематичний план на 1933-34 р. Особливо слід відзначити внесеньня до плану видавничої роботи: „Романи і повісті“ (кращі повісті й романи української та світової літератури на 10—12 аркушів), „Театральна бібліотека“ і „Бібліотека радянської літератури“.

У серії „Романи і повісті“ вийдуть: „Авантюристи“ — Кириленко, новий роман Микитюка „Утро“, роман Г. Кошоби „Родючість“, „Роман Межгіря“ — Івана Ле (перша частина перевидана), друга ще не друкована), новий роман Копиленко, М. Шолохова, Айні та інших.

„Театральна бібліотека“ виходитиме щомісяця. В ній подаватимуть кращі твори сучасної радянської української і російської літератури, європейської драматургії та класиків.

„Бібліотека радянської літератури“ — це закінчені невеликі твори по 32 сторінки друком. Виходитиме п'ять книжок на місяць. Бібліотека виходить на пристойному папері з портретами авторів і розрахована вона на робітничого та колгоспного читача.

У в-ві „молодий більшовик“

О. Копиленко. Виходить з друку збірка оповідань для дошкільників з природничої тематики, та книжечка природничих оповідань для школярів. Друкується книжечка „Шкідник“ з життя школи.

М. Трублаїні: закінчив оповідання для дітей „З півночі мчав ураган“. Це десята книжечка з циклу „Арктика“, щоб закінчити цей цикл має написати ще 2 книжечки (оповідань).

Ю. Шовкопляс. Має написати для молодшого шкільного віку книжку, де в казковій формі розповідатиметься про роботу електричного струму. Для старших дітей повість про класову боротьбу на селі в авіаційному планові.

Л. Квітко. Закінчив вірш про участь дітей на ланах, працює над книжкою для молодшого віку, закінчує книжку про учобу та про географію.

В. Поліщук. Розробляє жанр природничо-реалістичної байки з життя тварин, рослин і звичайних людей. Друкується „Що їх врятувало“, „Іх спільники“. Задумав написати „Сто вечорів пригод Котигорошка“.

О. Мар'ямов. Три новели в альманах „Жовтень“ та „Травень“. Планує рік подорожного авіаційного жанру.

Гр. Епик. Друкується для дітей старшого віку — оповідання з сільської тематики.

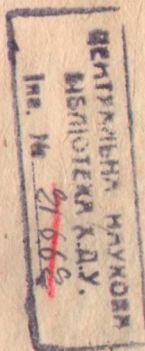
Д.и. Бедзик. Кінчив п'єсу на тему соціалістична власність. Намітив написати героїчний епізод нім. підпільного комсомолу й дітей.

Бичко. Написав кілька пісень, пише п'єсу для тюрів „Ланка“, а також поему „Піонерія“.

Л. Сукачов. Кінчає книжку „Ба-

тьківщина моя—комсомол“, має написати збірку фантастичних оповідань.

Ю.р. Смолич. Пише науково-фантастичну повість. Тема повісті—проблема медицини, зокрема переливання крові. В повісті демонструється досягнення радянської хірургії.

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

